

Β'

ΓΛΩΣΣΟΠΛΑΣΤΙΚΑ

Ἐπειδὴ φρονῶ ὅτι αἱ ἑλληνικαὶ λέξεις εἶναι ἡμῖν χρησιμώτεροι ἢ αἱ ξένοι (τὰ κατὰ τὴν γνώμην μου ἑλαττώματα αὐτῶν ἐξέθηκα ἐν τῇ πρὸς τὸν Krumbacher Ἀπαντήσει σ. 563 κ.ξ.), τολμῶ νὰ προτείνω τὰς ἀκολούθους ἑλληνικὰς ἀντὶ τῶν ξένων.

Καὶ πρῶτον περὶ τῆς λέξεως **σωφῆρ**. Μετὰ τῶν αὐτοκινήτων ἐγνώσθη παρ' ἡμῖν καὶ ἡ λέξις αὕτη καὶ σήμερον εἶναι ἐν κοινῇ χρήσει. Ἐπειδὴ δὲ ἔχει ὅλα τὰ κακὰ τῶν ξένων λέξεων (οὔτε ἡ προφορὰ αὐτῆς εἶναι ὀρθή, οὔτε παράγωγα ἐξ αὐτῆς δύνανται νὰ σχηματισθοῦν οὔτε κλίσειν ἐπιδέχεται, ἀλλ' ἀκλιτος ὡς σφὴν ἐμπαγεῖς εἰς ξένον σῶμα φέρεται), θὰ ἦτο, νομίζω, εὐχῆς ἔργον, ἂν ἀντ' αὐτῆς εἰσηγέτο εἰς τὸν καθημερινὸν Τύπον καὶ οὕτω βαθμηδὸν εἰς κοινὴν χρῆσιν λέξις ἑλληνική, ἣτις δὲν θὰ εἶχε τὰ εἰρημμένα ἑλαττώματα.

Τοιαύτη λέξις ἐκφραστικὴ θὰ ἦτο βέβαια ἡ λέξις **αὐτοκινήτηγός**, ἀλλ' ὡς ὑπερβαλλόντως μακρὰ δὲν θὰ εἶχεν ἐλπίδας ἐπιτυχίας. Ἄλλ' ἂν αὕτη ἐκρίνετο ἀκατάλληλος, τὸ ἐξ αὐτῆς κατὰ βραχυλογίαν δυνάμενον νὰ προέλθῃ **αὐτηγός** κρίνω πολὺ κατάλληλον. Ὄνόματα εἰς **-ηγός** εἶναι ἔκπαλαι καὶ σήμερον πολλὰ ἐν χρήσει **οδηγός**, **φορηγός**, **σιτηγός**, **ἀρχηγός**, **στρατηγός** κλπ. Ὅτι δὲ τοιαῦται παραλείψεις κατὰ τὴν σύνθεσιν πολυσυλλάβων λέξεων καὶ ἐπομένως δυσχρηστών συνέβαινον καὶ συμβαίνουν πάντοτε χάριν εὐκολίας τῆς προφορᾶς καὶ χρήσεως, ἀρκοῦσι νὰ δείξωσιν εἰς ὅλους ὀλίγα τινὰ παρατιθέμενα παραδείγματα. Οὕτως ὁ Ὅμηρος εἶπε ποταμὸς **ἀργυροδίνης** ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ δινοῦντος οὐχὶ **ἀργυρον** ἀλλ' **ἀργυρᾶ νάματα**, **ὑδατα** ὁμοίως εἶπε **κυνέη**, **κόρυς ἱπποδάσεια** ἐπὶ τῆς διὰ **τριχῶν οὐρᾶς ἱππου** δασείας κυνέης. Γνωστὸν εἶναι καὶ τὸ ὄνομα **Σελίνιος** ἐπὶ τοῦ κατὰ τὰς ἑορτὰς τὰς ἐν **Νεμέᾳ** νικῶντος καὶ στεφανουμένου **σελίνω**· πρβλ. ἔτι τὴν

λέξιν *Ισημερία* ἀντὶ *Ισημερονυκτία* καὶ τὸ ἡμέτερον *χειρόχτι* ἀντὶ *χειρόρτι* καὶ τοῦτο ἀντὶ *χειραργάριον*. Ἀπὸ τῆς λέξεως *αὐτηγός* δυνάμεθα νὰ πλάσωμεν καὶ ῥῆμα *αὐτηγῶ* (λ. χ. δὲν ἦτο κατάλληλος νὰ *αὐτηγῇ* ὡς ἔπρεπε) καὶ τὸ ὄνομα *αὐτηγία* καὶ *αὐτηγικά* δυστυχήματα, καὶ τὸ *αὐτοστάσιον* κατὰ τὸ *βουστάσιον*, *ἵπποστάσιον* κτλ. καὶ οὕτω φύγωμεν τὸ ξένον *γκαράξ*, κλπ.

Ἐπειδὴ ἡ συσκευὴ καὶ διατήρησις καρπῶν, λαχάνων κ. τ. τ. ἔλαβε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη παρ' ἡμῖν ἀνάπτυξιν καὶ ὀσημέραι ἐπιδίδει, ὀνομάζονται δὲ τὰ τοιαῦτα διὰ ξένης λέξεως *κονσέρβες*, καλὸν φαίνεται μοι νὰ εἰσαχθῇ ἀντ' αὐτῆς ἡ λέξις *ταριχηρά*, ὅτε ἔχομεν καὶ τὸ ὄνομα *ταριχία* καὶ τὸ ῥῆμα *ταριχεύω* ἢ *συνταριχεύω*. Τὸ *ταριχηρά* δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸ γνωστὸν *ῥιτιχία*. ☐

☐ Ἴσως θὰ ἦτο καλὸν νὰ εἰσαχθῇ καὶ ἀντὶ τοῦ ξένου *σουφραζέττα* ἡ λέξις *ψηφομανής*, ὅτε θὰ εἴχομεν καὶ τὸ ὄνομα *ψηφομανία*, καὶ τὸ ῥῆμα *ψηφομανῶ* καὶ τὸ ἐπίθετον *ψηφομανικά* κτλ.

Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

